

LUKUTAITO JA KESTÄVÄ KEHITYS

Artikkelin kirjoittaja kytkee lukutaitokysymyksen köyhän maailman kehitysongelmiin ja tarkastelee sitä meille länsimaisille, lukutaitoisille ja koulutetuille ihmisille uudesta näkökulmasta. Asioiden keskinäiset suhteet näyttävätkin toisilta, kuin olemme kenties tottuneet.

Lukutaito kytkeytyy suuriin rakenteellisiin uudistustarpeisiin, alkaen maareformista. Lukutaidon tulisi kirjoittajan näkemyksen mukaan laajeta kokonaisnäkemykseen elämästä, yhteiskunnasta ja luonnosta suhteessa jokaisen yhteisön tarpeisiin ja pyrkimyksiin kunkin yhteisön kulloisessakin kehitysvaiheessa. Kirjoittajan käyttämä termi onkin ”valaistumisen” tai ”valistumisen” lukutaito (enlightenment literacy).

A.T. Ariyaratne on Sri Lankassa Sarvodaya-liikkeen presidentti. Hän esitelmöi lukutaidosta ja kestävästä kehityksestä ICAE:n IV maailmankokouksessa Bangkokissa.

Teoreettiset väitteet ja otaksumat, joita esitän, perustuvat 32 vuoden työkokemukseen Sri Lankassa, toiminnassa, joka tunnetaan nimeltä Sarvodaya-liike. Sarvodaya-liikkeesä lähdemme siitä, että teoria on aina paras muotoilla käytännöstä kuin päin vastoin.

Aiheeni on lukutaito ja kestävä kehitys (sustainable development). Siinä käsittelen kolmea sektoria, jotka liittyvät toisiinsa ja ovat toistaan riippuvaisia: luku- ja kirjoitustaito, jatkuvuus ja kehitys.

Aina ajoittain makrotason kehityssuunnittelijat, hallituksen virkailijat ja eri valtioiden välisten järjestöjen virkamiehet suosivat tiettyjä termejä ja terminologiaa. Usuin niistä on

”kestävä kehitys” (sustainable development). Kuitenkin sellaiset asiat kuten jatkuvuus, perustarpeiden tyydyttäminen, kansalaisten osallistuminen kehitystoimintaan, tarkoituksenmukainen teknologia, päätösvallan siirtäminen paikallishallinnolle ja ekologisten ja ympäristötekijöiden huomioonottaminen eivät ole uusia kansalaisjärjestöillekään. Resurssien vähyydessä kamppailevien kansalaisjärjestöjen onkin ohjelmoitava toimintansa noiden periaatteiden mukaan. Makrotason suunnittelijoille resurssien puutteet eivät ole esteenä, vaikka heidänkin talousteorian sa ottavat huomioon uusiutuvien ja uusiutumattomien luonnonvarojen rajat. Mutta käytännössä heillä on valtaa ja voimaa luoda keinotekoisia resurssieja luoton varassa ja tulevaisuuden kustannuksella.

Kuitenkin neljän, viiden viime vuosikymmenen ajan väärät makrotason kehitysteoriat ovat tuhonneet luonnonmukaiset elämäntavat maailman köyhien osien maatalous- ja käsityöyhteisöissä. Ne ovat nopeasti tuhonneet arvojärjestelmät ja kulttuurit, jotka ovat olleet olemassa satojen, jopa tuhansien vuosien ajan. Nämä teoriat ovat kehittäneet koneet, jotka syrjäyttävät ihmiset ja luovat työttömyyttä. Syntynyt teollisuus on saanut aikaan samanlaisen työttömyyden syntymisen, edistänyt sekä mielen että luonnon saastumista ja tuonut tullessaan ekologisia tuhoja.

Nämä ihmiset ovat saaneet aikaan nykyisen tilanteen, jossa on massoitain köyhiä ihmisiä, lukutaidottomuutta ja valtavaa luonnonvarojen tuhlausta ja toisaalta suunnattomassa yltäkylläisyydessä eläviä ihmisiä. Niinpä kun kuulen heidän puhuvan ”kestävästä kehityksestä”, epäilen suuresti heidän tarkoituseriään. Kansalaisjärjestöjen, kuten kansainvälisen aikuiskasvatusneuvoston ICAE:n, velvollisuutena on vaatia valtioita ja valtioiden välisiä järjestöjä tuottamaan sanoja vastaavia tekoja.

Kestävä, jatkuva kehitys

Kehitys koskee ihmisiä. Se on prosessi, jossa ihmiset tulevat tietoisiksi yksilöllisistä ja yhteisistä, realistisesti saavutettavissa olevista elämäntavoista ja jossa he päättävät haluamistaan tavoitteista. Tässä prosessissa he tiedostavat arvojärjestelmät, joiden puitteissa heidän on valittava strategiansa ja tiedostettava voimavaransa ja tarpeensa, vahvistettava organisatoriset ja institutionaaliset rakenteensa ja siirryttävä eteen ja ylös päin kohti parempaa elämänlaatua. Lopullinen prosessi, uskoisin, ei ole löydettävissä kasvun ja tulon määrissä. Se löytyy sen elämänilon kokonaisuudessa, jota ihmiset voivat kokea sellaisessa psykologisessa ja fyysisessä ympäristössä, jossa taloudellinen ja poliittinen oikeudenmukaisuus ja yhteiskunnallinen rauha on taattu.

Elämme kovassa todellisuudessa. Etelä-Aasian alueella, jossa elän, asuu yli miljardi ihmistä. Useimmat heistä elävät köyhyydessä, jossa nälkä, sairaudet ja tietämättömyys vallitsevat. Mitä kestävä kehitys heille merkitsee?

Uskon, että ensiksi sen tulisi merkitä sitä, etteivät heidän elinolosuhteensa huononisi

entisestään. Mutta juuri näin tapahtuu monissa maissa. Esimerkiksi viime vuosikymmeninä, jolloin Sri Lankan bruttokansantuotteen nousu oli suuri, tulonjako huononi ja vakaaravitseminen lisääntyi. Tämän lisäksi ulkomaanvelan taakka nousi, ei kaksinkertaiseksi, vaan kaksikymmenkertaiseksi. Siksi kestävä kehityksen onkin merkittävä — ei ainoastaan korkeaa makrotason nousua, joka nostaa vain joidenkin harvojen elintasoja — vaan nousua, joka ei huononna enemmistön elinoloja.

Mutta jos katsomme, mitä viimeisen neljän viiden vuosikymmenen aikana on tapahtunut suunnittelussa, havaitsimme, että siinä muutamat suunnittelevat monille. Köyhien ei ole ollut mahdollista osallistua tähän prosessiin.

Sen seurauksena köyhät eivät myöskään osallistuneet näiden makrotason suunnitelmien toteuttamiseen tai osallistuivat niihin vain hyvin vähäisessä määrin. Köyhät olivat enimmäkseen sivustakatsojia. Runoilija John Miltonin Paratiisissa ”he myös palvelevat, jotka seisovat ja odottavat”. Mutta näin ei ole tapahtunut täällä maan päällä.

Suurin haasteemme tulevana vuosikymmenenä on saada köyhät osallistumaan omaan kehitykseensä hallituksen politiikan osana, politiikan, jota tukee välttämätön poliittinen tahto. Onnistuneita ohjelmia on viime vuosikymmeniä toteutettu, kun köyhien apuna on ollut kansalaisjärjestöjen kehitysorganisaatioita. Niissä heidän tarpeensa on ymmärretty ja ne ovat suunnitelleet tarvittavat strategiat, toteuttaneet niitä ja seuranneet niiden edistymistä.

Hallitusten ja kansalaisjärjestöjen on välttämättä tultava mukaan tukemaan voimavaroilla ihmisten ponnisteluja sen sijaan, että ne yrittäisivät vaikeuttaa niitä erilaisilla valvontamekanismeilla. Tällaisia tukiresursseja olisivat mielestäni aidot maareformit, saatavilla oleva luotto, markkinointikapeikkojen poistaminen ja hintatuki sekä paikallisten rakenteiden, tiedon ja taidon vahvistaminen.

Ongelmat ovat kokonaisuuksia

Talousasiantuntijat tekevät yleensä virheen jättäessään omavaraistalouden oman onnensa varaan ja usein modernin kehityksen tuhottavaksi. Mutta yhteisöelämässään ihmiset eivät näe ongelmiaan osina, vaan ko-

konaisuuksina. Ongelma, jota ulkopuoliset teknokraatit pitävät ravinto-ongelmana, onkin yhteisön jäsenten mielestä vesiongelma, kommunikaatio-ongelma, luotto-, markkinointi- tai jakeluongelma. Sen vuoksi kokonaisuutena nähty suunnitteluprosessi onkin lähempänä heidän ajattelutapaansa ja se tyydyttää paljon paremmin heidän tarpeitaan kuin sektorikohtainen lähestymistapa.

Kestävän kehityksen merkitystä tarkasteltaessa meidän olisi aina pidettävä mielessä, että ihmiset eivät ole kehityksen objekteja, joita voidaan vapaasti sijoitella panos-tuotostaulukoissa. Kehityksen korkein päämäärä on herättää inhimillinen persoonallisuus. Se on äärettömän paljon tärkeämpi kuin työ, joka on vain osa tuosta persoonasta. Tätä tarkoitamme ihmiselämän pyhyydellä. Sitä ei saa tuhota, sitä on myöskin ravittava.

Tästä näkökulmasta katsoen meidän on samalla havaittava ihmiselämän, muiden elämänmuotojen ja luonnon itsensä väliset siteet. Luonto on tässä yhteydessä paljon tärkeämpi kuin maa, joka on vain osa luontoa.

Kulttuuri-identiteetti ja sen sisältämä viisaus

Yhteiskunnallisella kehityksellä on enemmän merkitystä ihmisten elämänlaadulle kuin pelkkänä pääoman kasaantumisenä, vaikka pääoma tekeekin materiaalisen kasvun mahdolliseksi. Sen vuoksi kulttuuri-identiteetti, siihen liittyvä viisaus ja arvojärjestelmät ovat paljon tärkeämpiä ihmisille yhteisöissään kuin yrittäjätaidot.

Niinpä jos ajatellaan ihmistä yleensä, kestävä kehitys ei voikaan olla osittainen prosessi. Jatkuvuutta ajatellaan taloudellisten indikaattoreiden kautta, sellaisten kuten energia-varat ja ympäristölliset tekijät. Samaten lukutaitoakaan ei voida rajoittaa ainoastaan lukemisen osaamiseen, kirjoitus- ja lukutaitoon. Lukutaitoisuuden tulisi laajeta kokonaisnäemykseen elämästä, yhteiskunnasta ja luonnon suhteesta jokaisen yhteisön tarpeisiin ja pyrkimykseen siinä kehitysvaiheessa, jossa kukin yhteisö sillä hetkellä on.

Tavanomainen lukutaitoisuus

Tavanomaisesti ajateltuna on kaksi lukutaidoisuuden tasoa. Ensimmäinen on perustaso (traditionaalinen määritelmä), jossa ihmiset hallitsevat lukemisen, kirjoittamisen ja

laskemisen perustaidot. Sri Lankassa on tällä tasolla mitattuna lukutaitoprosentti ollut parin vuosikymmenen ajan 80 ja nykyään 90. Mutta tämä ei ole estänyt sen kaksitasoisen poliittisen ja taloudellisen järjestelmän säilymistä, jonka brittiläiset neljä vuosikymmentä sitten jättivät Sri Lankaan.

Yhteiskunnallisen muurin muodostaa englanninkieli, jota vain seitsemän prosenttia väestöstä osaa. Taloudellisella tasolla se näkyy siinä, että 10 prosenttia väestöstä saa lähes 50 prosenttia kansantulosta, kun vastavasti yhteiskunnan alin 40 prosenttia saa vain seitsemän prosenttia. Tätä kaksitasoista yhteiskuntaa pidetään yllä kansallisen makrotason päätösprosessin avulla, jolla ylempi kerros säilyttää asemansa.

Juuri ennen kuin aloin kirjoittaa tätä artikkelia, olin Sri Lankan pohjois- ja keskiosassa nimeltä Padaviya. Ihmiset on siirretty sinne hallituksen kustantaman maanjako-ohjelman puitteissa 50 vuotta sitten. Ohjelma oli tarkoitettu 5000 perheelle, mutta nyt niitä on 20 000. Neljään vuoteen ei ole ollut tarpeeksi sadetta, eivätkä ihmiset ole kyenneet viljelemään maitaan. Hallitus on tukenut heitä antamalla ruokaa ja käteistä. Mutta millaista avutonta, köyhää elämää he elävät! Puhui monille aikuisten ryhmille lukutaito-ohjelmista, joita Sarvodaya-liike oli siellä käynnistänyt. Mutta he sanoivat minulle monin eri tavoin, että lukutaito vain lukutaidon vuoksi on yllisyyttä, johon heillä ei ole varaa. Mutta he ovat innostuneita saamaan lapsensa Sarvodaya-liikkeen järjestämiin terveys-, maatalous- ja maatalouteen perustuviin käsityöohjelmiin ja sen lisäksi he toivoivat lastensa tulevan lukutaitoisiksi.

Toiminnallinen lukutaitoisuus

Luonnollisestikaan mikään, mitä sanon, ei ole uutta. Kukaan ei usko, että pelkkä lukutaito olisi avain kehitykseen. Täten päästäänkin toiseen lukutaitotasoon — funktionaaliseen lukutaitoon, joka liittyy ihmisten kehitysspönnisteluihin.

En kuitenkaan usko, että peruslukutaito (traditionaalinen lukutaito) ja toiminnallinen (funktionaalinen) lukutaito tai ne yhdessä voivat paljonkaan auttaa kaikkein köyhimpiä ihmisiä, joita Etelä-Aasian alueellakin on 60 prosenttia väestöstä. Tämä sen vuoksi, että nämä kaksi lukutaitoisuuden tasoa pyrkivät vain integroimaan köyhät voimat vallitsevaan

yhteiskuntaan, missä poliittiset ja taloudelliset voimavarat jakautuvat erittäin epätasaisesti.

Siksi yritykset integroida heidät paremmin nykyiseen yhteiskuntaan merkitsevät vain sitä, että tehokkaampi ja laajempi köyhien riis- to rikkaiden ja valtaapitävien taholta kasvaa.

Lukutaito on työkalu

Lukutaito on työkalu ja väline. Se voi olla hyvin yksinkertainen, kuten tavallinen käsi-työkalu. Tai se voi olla paljon monimutkaisempi kuten koneellinen työkalu tai erittäin pitkälle viety kuten nykyaikainen tietokone.

Yksinkertainen aikuisten lukutaitoryhmä kylässä, jossa opetetaan perustaitoja lukemisessa, kirjoittamisessa ja laskemisessa, on käsityökalu. Kun tuo sama lukutaitoryhmä auttaa ihmisiä heräämään yhteiskunnalliseen, taloudelliseen ja poliittiseen elinympäristöön ja auttaa heitä parantamaan tilannettaan nykyisten rakenteiden puitteissa, se on kuin sähkötyökalu. Kun sitten tuo sama lukutaitoharjoitus kehitetään integroiduksi prosessiksi, jossa ideologinen, teknologinen, metodinen ja rakenteellinen kokonaisuutus saa aikaan muutoksen heissä itsessään ja yhteiskunnassa kokonaisuutena, silloin se on kuin pitkälle kehitetty tietokone.

Sri Lankan Sarvodaya Shramadana -liike ymmärtää lukutaidon viimeiseen luokkaan kuuluvana. Sillä mikään vähäisempi kuin *val-lankumouksellinen muutos*, johon ihmiset massoittain osallistuvat, ei voi saada aikaan sitä niin välttämättä tarvittavaa oikeudenmukaisuutta, rauhaa ja kehitystä taloudellisesti köyhdytetyille, poliittisesti orjuutetuille ja yhteiskunnallisesti riistetyille ihmisille maailmassa.

Ensimmäinen lukutaitoisuuden taso on mielestäni tarpeellinen, mutta se ei havahduta ihmisiä perusteelliseen elämäntilanteen muuttamiseen; emme myöskään voi tähänastisten kokemusten valossa odottaa, että kaikki maailman ihmiset saavuttavat tämän tason lukutaidon vuoteen 2000 mennessä. Toisen tason toiminnallinen (funktionaalinen) lukutaito on käyttökelpoinen yhteisöille paremman elintason hankkiseksi, mutta sekin on määrällisesti liian rajoitettu niitä sortavia voimia vastaan, jotka vallitsevat meidän väkivaltaisessa ja riistävässä yhteiskunnassamme.

Kolmas lähestymistapa, jota nimittäisin *valistumisen lukutaidoksi*, olisi kaiken kattava menetelmä. Siinä peruslukutaito ja toiminnallinen lukutaito olisivat myös oleellisia osina laajassa strategiassa, joka pyrkii ihmisten ja yhteiskuntien täydelliseen muuttamiseen.

Valistumisen lukutaito

”Valistumisen” tai ”valaistumisen” lukutaidon mukaan lukutaitoisuus merkitsee sitä, että on näkemys elämästä, omasta paikasta siinä ja vapaus valita oma paikkansa tämän näkemyksen mukaisesti.

Köyhien ihmisten suhteen — ja heistähän me olemme kiinnostuneita — tämä merkitsee sitä, että heitä tuetaan havaitsemaan ne arvot, jotka ovat auttaneet heitä omavaraistaloudessa. Jotkut näistä ovat yhteistoiminnan, keskinäisen jakamisen ja ei-väkivallan arvoja, jotka nykyinen moderni yhteiskunta on mitätöinyt arvostaessaan individualismia, kilpailua ja väkivaltaa aineellisen menestyksen tavoittelussaan. Tällaisissa puitteissa ylhäältä alaspäin suuntautuva, teknokraattinen ja osallistumista estävä päätöksenteko on voittanut alhaalta ylöspäin suuntautuvan, yhteisöllisen ja osallistuvan päätöksenteon. Kustannukset ovat valtavat ja ne ovat langenneet syrjäytetyn enemmistön maksettavaksi.

Sarvodaya-liike on valistuksen lukutaidon (enlightenment literacy) kokeilu Sri Lankassa. Koska toimimme 8000:ssa maan 25 000 kylästä ja olemme näin tehneet jo kolme vuosikymmentä, olemme enemmän kuin pelkkä kone. Olemme makrotason voima, joka on juurtunut tuhansiin ruohonjuuritason mikroprosesseihin.

Sarvodaya-liikkeen päämäärä on luoda uusi kehityksen malli perustanaan yhteisö ja keskinäinen jakaminen. Siinä annetaan etusija perustarpeiden tyydyttämiselle. Siinä päätöksenteko tapahtuu alhaalta ylöspäin ja sopusoinnussa ekologisen järjestelmän kanssa.

Sarvodayan lähtökohta on auttaa ihmisiä organisoimaan itsenä oman johtajuutensa varassa ja pitäen silmällä perustarpeiden tyydyttämistä. Sarvodayan paikallisyhteisöjen kasvatusohjelmat ovat johtavassa asemassa kaikissa näissä toiminnoissa.

Perinteisessä yhteiskunnassa oppimista audiovisuaalisten keinojen, muistiinpainami-

sen ja intuition kautta pidettiin yhtä tärkeinä. Kaikki nämä oppimisen muodot olivat kehittyneet pitkälle käytännön toiminnassa. Itse asiassa intuitio, joka ei enää ole osa modernia lukutaito-opetusta, kehittyi mietiskelykäytännön avulla ja auttoi säilyttämään inhimillisen oikeudenmukaisuudentajun.

Kaikkia näitä järjestelmiä käytettiin ihmisten kasvattamiseen yhteiskunnassa. Nämä lukutaito-ohjelmat oli muotoiltu ja toteutettu sillä tavalla, että ne samanaikaisesti saavuttivat useita päämääriä. Ensiksikin ihmiset oppivat omasta persoonallisuudestaan, miten heidän "itseksi" kutsuttava psykofyysinen kokonaisuutensa oli syntynyt, miten se kehityi ja mikä oli sen lopullinen päämäärä. Voimme nimittää tätä kasvatusta heräämiseksi inhimilliseen persoonallisuuteen. Toiseksi nämä ohjelmat tukivat hyvää perhe-elämää. Voimme nimittää tätä heräämistä perheeseen. Kolmanneksi nämä ohjelmat loivat mahdollisuuden heräämiseen yhteisöön tai kasvatukseen säilyttämään ja kehittämään yhteisöelämää kokonaisuutena. Neljänneksi nämä ohjelmat auttoivat havaitsemaan sen suuremman kokonaisuuden, johon ihmiset kuuluvat, oman maan ja maailman.

Kaikkien näiden työkalujen päämääränä oli kasvattaa ihmistä ja samalla sitä yhteiskuntaa, minkä jäsen hän on. Naisia ja lapsia ei jätetty ohjelmasta ulkopuolelle; olihan ohjelman tarkoituksena tuottaa työkaluja, joita ihmiset voisivat kukin omien kykyjensä ja tarpeittensa mukaan käyttää.

Vain harvat olivat lukutaitoisia modernin lukutaitomääritelmän mukaan. Mutta he eivät olleet "kouluttamattomia" tai taidottomia. Ei ole olemassa sellaista luokkaa kuin koulutetut työttömät. Maanviljelijä tunsu vuodenajat, maaperän ominaisuudet, siemenet ja kasvattamansa viljelykasvit sekä oikeat tavat, joilla pitää rikkaruohot kurissa ja huolehtia riittävästä vedensaannista. Samaten puuseppä, muurari, vesisäiliönrakentaja, kastelija ja parantaja omasivat työn vaatimat taidot.

Mahatma Gandhi on sanonut tämän olevan "kasvatusta elämää varten elämän avulla ja koko sen keston ajan".

Sarvodayan periaatteet

Sarvodaya-liikkeellä on pitkän tähtäimen suunnitelma valaistuksen lukutaidon saattamiseksi Sri Lankan enemmistön käyttöön.

Lähtökohtanamme pidämme ajatusta siitä, että ihmisen tietämättömyys itsestään on heidän kärsimyksensä syy maailmassa. Tämä tietämättömyys näkyy ahneutena, pahahtaisuutena, vihana, epäoikeudenmukaisuutena ja väkivaltana. Nämä kaikki me näemme ympärillämme tänään pyrkimyksessä valtaan, asemaan ja rikkauteen.

Sri Lankansa vääristyneet rakenteet tuovat esiin ihmisissä pahuuden, eikä hyvyyttä. Syynä näemme poliittisen, yhteiskunnallisen ja taloudellisen vallan keskittymisen, joka antaa toisille ihmisille mielivaltaisen hallitsevan aseman ja riistää toisilta vallan täysin.

Tosiasia on kuitenkin, että mitä voimakkaammat rakenteet suojaavat johtajiamme, sitä suurempi on heidän kärsimänsä psykologinen turvattuutensa. Heistä tulee omien, hyvin linnoitettujen ja päältä päin uljailta näyttävien rakenteidensa vankeja.

Sarvodaya-liikkeessä jätämme toistaiseksi nämä rakenteet sivuun. Emme hyökkää suoraan niitä vastaan ja siten joudu saamaan väkivallan, vihan ja vastaiskujen noidankehään. Yli vuosikymmenen ajan me olemme jo nähneet näiden vastaiskujen hyödyttömyyden. Uskomme enemmänkin toimintaan. Sarvodaya tekee tätä köyhimpien keskuudessa vahvistaen sitä perustaa, jossa he elävät.

Kyläläisten kanssa ja heidän ehdoilla

Kyläyhteisöt, joihin Sarvodayan toiminta kohdistuu, käyvät läpi viisiasteisen kehitysprosessin. Ensimmäinen vaihe on psykologisen infrastruktuurin rakentaminen. Se alkaa yksinkertaisesti kylän yhteisestä keskustelusta. Siinä pohditaan paikallisia tarpeita ja suunnitellaan työleiriä, jossa ainakin yksi näistä tarpeista täytettäisiin kokoamalla yhteen saatavilla olevat resurssit vapaaehtoisesti. Tässä vaiheessa muodostuu myös aidon johtajuuden ydin ja siitä muodostuu tulevan kehitystyöskentelyn keskus. Usein se syntyy Sarvodayan esikoulun ympärille, jossa on jo kokopäiväinen vapaaehtoinen työntekijä. Maassamme on nyt 6000 Sarvodaya-esikoulua.

Kylä siirtyy toiseen vaiheeseen sosiaalisen infrastruktuurin rakentamisessa muodostetaan yhden tai useampia äitien, lasten, maanviljelijöiden ja kylän vanhempien ryhmiä. Sarvodaya pitää erittäin tärkeänä organisoitumista ja yhteisöä niin, että kehityksellä

olisi taustanaan systemaattinen ja yhteinen ponnistelu.

Toisessa vaiheessa kylä myös valitsee itse henkilöt, jotka menevät Sarvodaya-liikkeen erityiskoulutukseen.

Kolmannessa vaiheessa kylä alkaa etsiä perustarpeittensa tyydyttämismahdollisuuksia ja organisoituu laillisesti yhteisöksi. Näin kylä voi avata pankkatilejä, hankkia lainoja ja aloittaa taloudellista toimintaa.

Neljännessä vaiheessa kylien edellytetään kykenevän kannattamaan taloudellisesti kylän Sarvodaya-toiminnan ja kustantamaan kylän Sarvodaya-työntekijän kustannukset. Viidennessä vaiheessa kylien odotetaan myös oman toimintansa lisäksi auttavan naapurikyliä.

Kolmas ja neljäs vaihe ovat kriittisiä vaikutuksessaan köyhien ja voimattomien valistuneeseen lukutaitoon. Näissä vaiheissa organisoiduttuaan ja hankittuaan koulutusta toimintaa varten huomataan, että onkin kylän ulkopuolisia esteitä, jotka vaikeuttavat tai pysäyttävät kokonaan etenemisen.

Tietoisuuden kasvu

Aletaan huomata kaukana asuvien päättäjien laatimien lakien epätasa-arvo, päättäjien, jotka ovat kaukana sekä välimatkan suhteen että elämäntapansa suhteen. Havaitaan, etteivät kyläläiset saakaan kaataa puita kylän läheisyydessä hankkiakseen raaka-ainetta kylän puuverstaalle samalla, kun hallitus laatii määräyksiä, joiden nojalla kaadetaan satoja hehtaareita metsää ulkomaisten yhtiöiden käyttöön. Tai havaitaan, että saatavalla oleva teknologia onkin liian kallista ja sitä voidaan huoltaa vain kaupunkien huoltokeskuksissa.

Törmätessään näihin vaikeuksiin ihmiset itse näkevät lukutaidon välttämättömäksi, ei ainoastaan lukemisen ja kirjoittamisen vuoksi, vaan kirjanpitoa, perusteknologiaa ja liikkeenhoidon tarpeita varten. Sarvodaya auttaa heitä kaikessa tässä kehityso-

petuksen, maaseudun teknisten palvelujen ja maaseudun yritysneuvonnan kautta.

Esimerkiksi Padaviyassa, kuivuuden vaivamalla alueella Sarvodaya on järjestänyt verkoston, johon kuuluu eskouluja, terveyskeskuksia, ruuanjakokeskuksia, äitien, maanviljelijöiden ja nuorten ryhmiä, ja yksinkertaisia luottojärjestelmiä, joiden kautta pyritään tukemaan maatalouteen perustuvaa käsityötä.

Kaikkialla minne menin, ihmiset pyysivät apua kaivojen rakentamista varten, koska pohjavettä olisi saatavissa. Kaivojen avulla asukkaat kykenisivät kasvattamaan tarpeeksi ruokaa ja pitämään itsensä nälkärajan yläpuolella.

Hallituksen varat ovat monta tuhatta kertaa suuremmat kuin Sarvodayan — rahassa, korkeasti koulutetuissa asiantuntijoissa ja hallituksen käytettävissä olevassa ulkomaisessa avussa mitattuna. Mutta hallituksen virkamiehet, joiden valvonnan alla nämä resurssit ovat, asuvat kaukana. He elävät täysin toisessa maailmassa. Tavallaan he ovat vankeja, vapaaehtoisesti ja ei-vapaaehtoisesti, sen makrojärjestelmän vankeja, joka heille on periytynyt. Heillä ei ole vaihtoehtoista näkyä, joka heidät vapauttaisi.

Se, mitä me Sarvodaya-liikkeessä Sri Lankassa teemme, on toimintaa yhdessä kyläläisten kanssa yli 8000 kylässä tarkoituksena saada kyläläiset heräämään omaehtoisuuteen ja yhteiseen osallistumiseen ratkaisuna heidän vaikeuksiinsa.

Tämä herääminen on kokonaisvaltainen tapahtuma ja se koskee henkistä, kulttuurista, moraalista, yhteiskunnallista, taloudellista ja poliittista tasoa. Yhteydet, jotka olemme rakentaneet kestävän kehityksen ja lukutaidon välille, antaa minulle itseluottamusta sanoa, että Sarvodaya kulkee edelläkävijänä valaistuksen lukutaidon polulla tekemällä työtä yksinkertaisesti ja nöyrästi tavanomaisen kehityksen kohteiden parissa.

Autamme heitä tulemaan oman kohtalonsa herroiksi.